

ת"א 57508-05-13 בנק אוצר החייל בע"מ ואח' נ' י.ש. שופן (1995) בע"מ ואח'

תובע

בנק אוצר החייל בע"מ

נתבעים

1. י.ש. שופן (1995) בע"מ (ניתן פס"ד)
2. שלמה שופן (ההליכים עוכבו)
3. איילה שופן (ניתן פס"ד)
4. שלמה שופן שיווק דודי שמש בע"מ
5. אידיאל דודי שמש בע"מ
6. אידיאל דודי שמש (מקבוצת דודומט) בע"מ
7. משה בר ששת

ב"כ הנתבעים 5-7 : עו"ד קובי רפאלי

חקיקה שאוזכרה:

תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984: סע' (2), 157(160)

דניאל פרידמן, נילי כהן, חוזים (כרך ב, 1992)

חוק החברות, תשנ"ט-1999: סע' 54, 6

ספרות:

[דניאל פרידמן, נילי כהן, חוזים \(כרך ב, 1992\)](#)

[תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984: סע' 157\(2\), 160\(ד\)](#)

פסק דין**ההליך:**

1. לפני תביעה שהגיש התובע שהוא בנק (להלן: "הבנק") כנגד הנתבעת 1 שהיתה לקוחתו (להלן: "החברה") וכנגד הנתבע 2, שהיה בעליה והערב לפרעון חובותיה לבנק (להלן: "שלומי"), ואף כנגד רעייתו הנתבעת 3 (להלן: "איילה"), לתשלום יתרת החוב בחשבון החברה בבנק בסך של 1,433,679 ₪.
- הנתבעת 4 היא חברה נוספת הרשומה בבעלות ובניהולו של שלומי (להלן: "שופן שיווק").
2. התביעה הוגשה גם כנגד הנתבעת 5 (להלן: "אידיאל") שהיא חברה שבשליטת הנתבע 7 (להלן: "בר ששת" שהוסף כנתבע לאחר תיקון כתב התביעה), שמשכה שיק בסך של 923,275 ₪ (להלן: "השיק", שצורף כנספח יג' לכתב התביעה המתוקן ולתצהיר הבנק) וכנגד הנתבעת 6 (להלן: "דודומט") שהיא חברה שבשליטתו (יחד עם אחר), הכל בגין מעורבותם בעסקה שטיבה שנוי במחלוקת ולחיובם בסכום השיק.
3. הבנק טוען למעשה הונאה שבמסגרתו נותר חוב החברה בבנק ביתרת חובה גבוהה, בין היתר מפאת השיק שחולל נוכח אי אישור הלקוח (הוראת ביטול שנתן בר ששת).
- ב"כ הבנק הפנה לכך שביום 30.4.13, יום לפני מועד הפירעון הצפוי של השיק, נפרעו מחשבון החברה בבנק שיקים לפקודת דודומט בהיקף של 700,000 ₪ (נספח יג' לתצהיר הבנק). על כן עלה החשד כי מדובר במעשה הונאה ששותפים לו הנתבעים כולם ואשר במסגרתו הוצא אשראי מהבנק לצורך פרעון חובות לקבוצת אידיאל-דודומט.
4. כתב התביעה מייחס לכל הנתבעים שותפות חסרת תום לב בקנוניה שנעשתה כלפיו, יצירת מצג שווא שהבנק הסתמך עליו ופעל על פיו בנותנו אשראי לחברה. בר ששת חב כמי שעשה זאת בהסתרתו אחר מסך ההתאגדות של החברות, ועל כן כתב התביעה מייחס לנ"ל עילות של תרמית, גזל, הפרת חוזה והפרת חובה חקוקה בהתייחס לשורת חיקוקים המפורטים בסעיף 77.2 לכתב התביעה המתוקן.
5. הנתבעים 1-4 (קבוצת החברות שופן ובעליהן) התגוננו והכחישו את מעורבותם בקנוניה המיוחסת להם. נטען כי השיק הופקד בחשבון החברה וזאת לאחר שהחברה משכה שיקים נגדיים לטובת אידיאל, ואלו כובדו ע"י הבנק רק לאחר שבדק עם הבנק הנמשך את השיק שהיה צפוי להפרע. על כן, יוחסה לבנק רשלנות באישור השיקים שנמשכו מחשבון החברה.
- עוד הוכחשה מעורבותה של איילה שאינה נושאת משרה בחברה או בעלת מניות בה ואף אינה קשורה בחשבון הבנק של החברה.
6. יצוין כי הנתבעים 1-4 אף שלחו הודעה לצד שלישי כנגד הנתבעים 5-7, וזו נמחקה לאחר שלא שולמה האגרה.

7. הנתבעים 5-7 (אידיאל, דודומט ובר ששת) הכחישו (בנפרד) את חבותם (בגין סכום השיק), וטענו כי השיק ניתן ב"מסגרת מערכת יחסים מסחרית" בין אידיאל לחברה. בקדם המשפט הובהר שהכוונה לעסקת רכישת המותג שופן על ידי אידיאל שלא צלחה מאחר ולא אושרה על ידי גורמים מטעם אידיאל ודודומט.
- מטעם אידיאל הוכחה העילה השטרית, ונטען שהבנק אינו אחוז כשורה בשיק, שכן הוא נכתב "למוטב" ועל כן אינו סחיר.
- יובהר כי מדובר בשיק שנרשם למועד 31.4.13 (מועד שאינו קיים בלוח השנה), וצוין בו הכיתוב "למוטב" (ולא נמחק הכיתוב "לפקודת").
- בנוסף, הוכחש כל מצג שווא כלפי הבנק בהיעדר קשר ישיר בין אידיאל לבנק.
- מטעם דודומט נטען כי בר ששת אינו בעליה היחיד, אלא בעל מחצית המניות בה. דודומט קיבלה שיקים מהחברה במסגרת קשר עסקי בין ספק למזמין סחורה (היינו, בגין סחורה שסופקה), וממילא השיקים שנפרעו לטובת דודומט מסתכמים בכ- 700,000 ₪ ולא בכל גובה סכום השיק.
8. ביום 17.11.15 ניתן פסק דין בעניינה של הנתבעת 1, החברה, המקבל את התביעה כנגדה.
9. נוכח צו כינוס שניתן בעניינו של הנתבע 2, שלומי, עוכבו ההליכים כנגדו.
10. משכך, ההליך התנהל בעניינה של הנתבעת 3-4 (איילה ושופן שיווק), ובעניינם של הנתבעים 5-7 (אידיאל, דודומט ובר ששת).
11. מטעם התובע הובאה עדותן של גב' אורה מינדליס, מנהלת המחלקה העסקית בסניף באר שבע, בזמנים הרלוונטים, ושל גב' חגית דנינו, העובדת במערך הגביה בבנק.
12. מטעם הנתבעים 1-4 הובאה עדותם של שלומי ואיילה.
13. מטעם הנתבעים 5-7 (להלן יחד יכונה מעתה: "הנתבעים"), הובאה עדותם של מר מיכאל ריינר, מנכ"ל דודומט ושל בר ששת.
- יובהר כי הוגש גם תצהירה של גב' אתי דנון, מנהלת החשבונות של אידיאל (או דודומט) וזאת ע"מ להכחיש את האמור בתצהיר של מר איתן סלע, מנהל החשבונות של החברה, אולם עדים אלו לא הובאו לעדות, ככל הנראה נוכח מחיקת ההודעה לצד שלישי.
14. לאחר הליך ההוכחות, הודיע הבנק על הסכמתו שהתביעה כנגד איילה תדחה, וביום 18.5.16 ניתן פסק דין הדוחה התביעה כנגדה. הבנק עמד על תביעתו כנגד שופן שיווק וחרף זאת לא הוגשו סיכומים מטעמה.
15. משסיכמו יתר הצדדים את טענותיהם, ניתן פסק הדין.

הפולגותאות:

16. העילה השטרית כנגד הנתבעת 5, אידיאל;

א. האם עסקינן בשיק סחיר שהבנק יכול לתבוע מכחו כאוחז;

- ב. ככל שכן - מהי עסקת היסוד בגינה ניתן השיק, והאם הוכח כשלון תמורה ;
- ג. ככל שהוכח כשלון תמורה - האם הבנק "אוחז כשורה" בשיק ;
17. חבות אישית לנתבע 7, בר ששת, או חבות של אידיאל שלא מכח העילה השטרית
- א. האם הוצג מצג שווא לפיו השיק נמסר במהלך עסקים רגיל, בעוד מדובר בעסקת החלפת שיקים (גלגול שיקים) ;
- ב. האם מדובר בקנוניה – עוולת התרמית ;
- ג. האם יש הצדקה להרמת מסך ההתאגדות ;
- ד. דיון בטענות ההדדיות אודות רשלנות – לרבות בדבר אשם תורם של הבנק ;
- ד. ככל שתוכר אחריות – מהו גובה החיוב.
18. חבות הנתבעת 6, דודומט.
19. חבות הנתבעת 4, שופן שיווק ;

דיון והכרעה:

העילה השטרית – חבותה של אידיאל

20. חרף סדר הדיון הקבוע בפלוגתאות, אבחן את הדברים ראשית בנוגע לעבירות השטר ולאחיה כשורה, ורק לאחר מכן, בטענת כשלון התמורה.
21. כאמור, השיק נמשך ע"י אידיאל ונרשם למועד פרעון 31.4.13 (מועד שאינו קיים בלוח השנה). צוין בו בכתב יד הכיתוב "למוטב" בתוך שרטוט (קרוס), ולא נמחק ממנו הכיתוב המודפס "לפקודת".
22. הבנק טען בסיכומיו כי הוא אוחז כשורה. הנתבעים השיבו בסיכומיהם כי טענת הבנק למעמד של אוחז כשורה מהווה הרחבת חזית.
- אין בידי לקבל טענה זו מאחר וכתב התביעה מייחס לאידיאל (כמו גם לחברה) עילה שטרית מכח היותו אוחז בשטר שחולל (סעיף 56 לכתב התביעה המקורי וסעיף 69 לכתב התביעה המתוקן), וכתב ההגנה של אידיאל מכחיש זאת בסעיף 36 וטוען כי הבנק אינו אוחז כשורה.
- סעיף 29 לפקודת השטרות [נוסח חדש] (להלן: "הפקודה") קובע כי כל אוחז שטר, חזקה לכאורה שהוא אוחז כשורה. משכך ומשנטענה העילה השטרית בכתב התביעה, הרי שעומדת לטובת הבנק החזקה האמורה ועל כל המעוניין לשלול אותה, להעלות את הטענה, כפי שאכן נעשה.

יוער כי במסגרת הדיון לא נדרש הבנק למעמד של אוחז כשורה ויכול היה להסתפק במעמד של אוחז בעד ערך, וזאת ע"ס הלכת גויסקי (ע"א 333/61 גויסקי נ' מאיר, פד"י טז (1) 595). משניתן בין הזמנים פסק הדין ברע"א 8301/13 טל טריידינג קורפ נ' בנק לאומי לישראל בע"מ, (24/11/15), נדרשו הצדדים לבחון את מעמד הבנק.

לגופו של הליך, הרי שכל התנאים הנדרשים לאחיזה כשורה, כפי שידונו להלן, הועלו ונבחנו במסגרת ההליך, ועל כן אין מניעה לדון ולהכריע בפלוגתא זו.

23. סעיף 28 לפקודה קובע כי אוחז כשורה הוא :

"(א) אוחז כשורה הוא אוחז שנטל את השטר כשהוא שלם ותקין לפי מראהו ובתנאים אלה :

(1) נעשה אוחז השטר לפני שעבר זמנו, ולא היתה לו כל ידיעה שהשטר חולל לפני כן, אם אמנם חולל;

(2) נטל את השטר בתום לב ובעד ערך ובשעה שסיחרו לו את השטר לא היתה לו כל ידיעה שזכות קנינו של המסחר פגומה."

24. אוחז מוגדר בסעיף 1 לפקודה כמי שהוא "הנפרע או הנסב של שטר או שטר-חוב ומחזיק בו, או מי שהוא המוכח"ז". כדי שפלוני שאינו ה"נפרע" יהיה "אוחז" של שטר לפקודה, על השטר להגיע אליו באמצעות היסב כדין (פרופ' לרנר, דיני שטרות (מהדורה שניה, תשס"ב-2007), 206).

25. בהתייחס לעבירות השיק, סעיף 7 לפקודה קובע כי "שטר שיש בו מלים האוסרות העברתו, או המורות על כוונה שהשטר לא יהיה עביר, השטר כשר בין הצדדים שבו לבין עצמם, אך אין הוא סחיר". יש לבחון, איפוא, האם הכיתוב "למוטב" (ולא הביטוי השגור "למוטב בלבד"), ואי מחיקת הכיתוב "לפקודת", מלמדים על כוונה שהשטר לא יהיה עביר, ועל כן הוא כשר בין אידיאל לחברה (כנפרעת) בלבד.

26. אבחן ראשית את הראיות שהובאו בנושא. בר ששת טען בעדותו (בעמ' 126, ש : 10-27), כי לא נתן דעתו לאי מחיקת המילה "לפקודת" וכדלקמן :

"ש : ... יש סיבה שעל גבי הצ'ק לא מחקת את המילה 'לפקודת' ?

ת : אין סיבה.

ש : ... האם נכון יהיה לומר שבצ'קים אחרים ש'אידיאל' משכה מחשבונה לטובת

חברת 'שופן' כן נמחקה המילה 'לפקודת' ? ...

העד, מר ברששת : 'לפקודת', יכול להיות. ...

ש : אתה מודע להבחנה בין השניים ?

ת : לא. למדתי משהו מעניין היום שלא ידעתי."

27. שלומי התייחס לאופן הכיתוב בשיק בחקירתו (בעמ' 99, ש : 12-15) כדלהלן :

"עו"ד בן יאיר : האם משה אמר לך אי פעם 'אל תציג את הצ'ק הזה בבנק' ?

העד, מר שופן : לא.

ש: האם משה הגביל את הסחרות של הצ'ק לבנק? ... האם משה הגביל את הסיחור של הצ'ק לבנק? כלומר, שרק אתה תפדה אותו? כ' הש' שליו: למה רשום שם 'למוטב' למעלה? מה התכלית הזה, אתה יודע? אתה שמת לב לזה? העד, מר שופן: כל הצ'קים שהוא כתב היו 'למוטב'. עו"ד בן יאיר: כל הצ'קים? העד, מר שופן: לא, שאני לא אעביר אות כנראה למישהו אחר. שאני אפקיד אותם בחשבון של הבנק."

28. מנגד, הבהירה גב' מינדליס בעדותה (בעמ' 54, ש: 18-30) את המקובל בבנק ביחס לסימונים על השיק וכדלקמן:

"ש: או קיי. את רואה את המילה 'למוטב' עליו, נכון?
ת: אני רואה 'למוטב' ואני רואה שרשום 'לפקודת'.
ש: נכון, ומה זה אומר מבחינתך? שהצ'ק הוא שכיר (הכוונה סחיר – א.ש.).
ת: כן. 'לפקודת' הוא שכיר (סחיר). אם אתה מוחק 'לפקודת' אז הוא לא שכיר (סחיר).
ש: הבנתי. והמילה 'למוטב' לא אומרת שום דבר?
ת: לא. למוטב, אם היה פה 'למוטב בלבד' אז זה היה סיפור אחר. ברגע שאתה לא מוסיף 'בלבד' ומשאיר 'לפקודת', אתה יכול להסב את הצ'ק.
ש: ולא חששת מהעובדה שזה קיים על גבי הצ'ק? ... לא חששת מהעובדה שקיים פה 'למוטב' על גבי הצ'ק?
ת: למה שאני אחשוש מהעובדה? הוא נתן 'למוטב י.ש.שופן' אבל הוא לא מחק 'לפקודת', אז הוא נתן את זה. י.ש.שופן יש לו שיעבוד שוטף אליי, אני יכולה לקחת את הצ'ק."

יש לבחון, איפוא, איזו עמדה להעדיף, האם את כוונת הצדדים הקרובים לשטר, או שמא את תפיסת הרישום ע"י הצד השלישי?

29. בע"א 1560/90 ציטיאט נ' הבנק הבינלאומי הראשון בע"מ, פ"ד מח (4) 498, בחן בית המשפט שיק שבו נכתב "לפקודת", וגם הכיתוב "למוטב בלבד". בית המשפט ביקש לפרש את השטר באופן שתואם את ציפיות הצדדים, וקבע כי הכיתוב "למוטב בלבד" מלמד על כוונה להגביל את עבירות השטר.

פסק הדין בענין ציטיאט סטה מהגישה שנהגה בפסיקת עבר בנוגע לפרשנות שיקים. גישת הפסיקה היתה שבכל מקרה של ספק, יש להכריע לטובת הסחרות, שכן זה טיבו של שטר, ואם עושה השטר מעונין להגביל את הסחרות שלו, עליו לעשות זאת באמצעות מילים חד משמעיות. ההליכה לטובת הסחרות נועדה להשיב את הוודאות לדיני השטרות.

כך בע"א 467/59 הירש נ' זוננבלק, פ"ד יד 502 סבר בית המשפט כי מחיקת המילה "לפקודתו" אינה פוגעת בסחרות השטר, שכן הסחרות לא הוגבלה במפורש.

בע"א 24/67 בענין איגלברג נ' זיכרברוד, פ"ד כא (2), 33, קבע בית המשפט שבמקרה של ספק (שם הוסף הכיתוב "בלבד" אחרי לפקודת הנפרע), היינו ששני כיתובים מכחישים זה את זה, יתפרש השטר כשחיר.

בע"א 6909/00 בנק דיסקונט לישראל בע"מ נ' קבוצת אריה יצחקי בע"מ, פ"ד נה (4) 83, מיישב כב' השופט ברק את הסתירה לכאורה בפסיקה, ומבהיר:

"כשלעצמי, נראה לי כי בין צדדים קרובים אין כל ייחוד לשיק, ועל כן הוא יפורש על פי לשונו ונסיבות עריכתו. לעומת זאת, בין צדדים רחוקים, לשון השיק (ללא נסיבות עריכתו) הם המקור ממנו ניתן ללמוד על אומד דעתם של הצדדים."

היינו, בין צדדים רחוקים (כפי המקרה שלפנינו), יש לבחון את לשון השטר, ולא את הנסיבות והכוונה הקונקרטית של הצדדים הקרובים בשטר.

30. בהתייחס לביטוי "בלבד" שלא הוסף כנהוג לסימון "למוטב", הרי שבע"א 1209/97 קטן נ' כהן (9/3/99), נקבע כי כדי להחזיר לשיק את סחירותו, יש לבטל על פני השיק את הטעם שהביא למניעת הסחירות, כלומר למחוק את המילה "בלבד", שהופיעה ליד שם הנפרע.

בת"א (שלום רמלה) 4021/02 אסרף נ' קור שופ בע"מ (30/1/05) נדון מקרה בו המושך מחק את המילה "בלבד" ובית המשפט סבר שבכך ביטל את ההגבלה על העבירות של השטר.

עולה מהאמור לעיל כי רישום בשרטוט הכולל רק את המילה "למוטב", להבדיל מהביטוי המקובל "למוטב בלבד" ותוך שהושארה המילה "לפקודת", אינם מגבילים את סחירות השטר.

לא נעלם מעיני כי נאמר שכיתוב בכתב יד עשוי לשקף בדיוק רב יותר את כוונתו האותנטית של מושך השטר (ראה: סעיף 14 לפסק הדין בענין ציטיאט), וחזקה שאדם אינו משחית מילותיו לריק כשהוא מציין ביטוי שהוא מיותר לשטר ("למוטב"), אולם כאמור, מדובר בחזקות פרשניות בלבד, וכעסקינן בצדדים רחוקים, יש להגביל את עבירות השטר באופן שיהא ברור לנסב.

31. אשר לתאריך השגוי שנכתב על השיק, נטען שהדבר פוגע בטהירות מאחר והשטר אינו "שלם ותקין לפי מראהו". סעיף 11 לפקודה קובע:

"מקום שהאוחז רשם בתום לב ובטעות תאריך לא נכון, וכן בכל מקרה שרשום בשטר תאריך לא נכון והשטר מגיע אחרי כן לאוחז כשורה, לא יהא השטר בטל על שום כך, אלא כוחו יפה והוא בר-פרעון כאילו היה התאריך הרשום בו התאריך הנכון."

משכך, הפקודה מכירה בטעות בציון התאריך, כדבר שאינו מונע אחיזה כשורה בידי אוחז השטר.

32. אשר למתן התמורה בעד השטר, נחזה שאין חולק בין הצדדים כי מתן אשראי קודם מהווה ערך (ראה סעיף 26 לפקודה). במקרה דנן, גם ניתן אשראי במעמד סיחור השיק ובהסתמך עליו. ב"כ הנתבעים נקלע לכלל טעות בסיכומיו עת טען שאידיאל לא קבלה תמורה בגין השיק ועל כן היא פטורה מחובה לפורעו, שכן בבחינת הערך לצורך אחיזה כשורה, ניבחן הערך שנתן האוחז ולא הערך שקבל המושך (על כשלון תמורה או היעדרה, ראה הדיון הנפרד).

33. אשר לתום ליבו של הבנק בנטילת השיק, ב"כ הנתבעים הרחיב בסיכומיו אודות רשלנות הבנק שנטל סיכון עסקי באשרו את האשראי, או אף רשלנות בבדיקת השיק בעת נטילתו (כשלא יצר קשר ישיר עם בר ששת), אולם, אין ברשלנות זו, ככל שתוכר, כדי לפגום בתום הלב כהגדרתו [בסעיף 91](#) לפקודה הקובע כי:

"כל שנעשה, למעשה, ביושר-לב, רואים כאילו נעשה בתום-לב, כמשמעותו בפקודה זו, בין שנעשה ברשלנות ובין שלא ברשלנות."

(ראה בענין זה: [ע"א 143/78 בנק הפועלים בע"מ סניף כפר שמריהו נ' רם](#), פד לג(1) 288 ות.א (ת"א) 691/87 [כבדיאל נ' לוי](#), (18/7/90)).

34. משכך, התוצאה היא שהבנק הוא אוזר כשורה בשיק, ולא תעמוד למושך השיק טענת כשלון תמורה (ראה [סעיף 2\)37](#) לפקודה).

ניתן היה לסיים בכך את הדיון בחבות השטרית של אידיאל, אולם מצאתי שגם אם הייתי מגיע למסקנה אחרת בדבר מעמד הבנק, נוכחתי שאידיאל לא הוכיחה את טענתה בדבר כשלון תמורה בעסקת היסוד. בנוסף, להכרעה בנוגע לטיבה של עסקת היסוד, השלכה גם להמשך הדיון בנוגע ליתר החבויות, ועל כן אדון בכך עתה.

ניתוח עסקת היסוד – האם הוכח כשלון תמורה

35. הבנק טען בסיכומיו כי התברר לו בדיעבד שעסקת היסוד בגינה ניתן השיק היא החלפת שיקים שנועדה לאפשר הוצאת אשראי מהבנק, ועל כן מדובר בשיק טובה.

בכתב ההגנה של אידיאל, נטען כאמור כי השיק ניתן ב"מסגרת מערכת יחסים מסחרית" בין אידיאל לחברה. רק בקדם המשפט מיום 9.11.14 הבהיר בר ששת כי הוא ניתן במסגרת עסקת רכישת המותג שופן על ידי אידיאל, שלא צלחה מאחר ולא אושרה על ידי גורמים מטעם אידיאל ודודומט (עמ' 6, ש: 16-19).

36. בסעיף 11 לתצהירו של בר ששת הוא גרס כי השיק נמסר במסגרת הסכם בין אידיאל לחברה והוא הופקד בניגוד להוראות אידיאל שלא להפקידו. טיבו של ההסכם לא פורש במסגרת התצהיר הלאקוני. לשיטת בר ששת ההסכם בוטל לאחר שהחברה הפרה אותו נוכח מצגי שווא שהציגה אשר לאיתנותה הפיננסית. בר ששת הרחיב את גרסתו בחקירתו הנגדית (בעמ' 126, ש: 29-30), וטען שהשיק נמסר בסוף חודש אפריל במסגרת ניסיון לבצע עסקה לרכישת המותג שופן תמורת סך כולל של 3.6 מיליון ₪, כשהמגעים בנושא התנהלו משך שנה וחצי והובשלו לעסקה בסוף חודש מרץ (עמ' 127, ש: 25-26).

משנשאל (בעמ' 127, ש: 10) האם ההסכם הועלה על הכתב (לרבות בהסכם עקרוני), השיב בחיוב, אך לא היה בידו לתת הסבר מניח את הדעת מדוע זה לא הוצג.

לא פלא שהובעה עוד בדיון הפליאה הכיצד הסכם לרכישת חברה בהיקף של 3.6 מיליון ₪, לא יועלה על הכתב, בעוד עסקת מכירת ביתם של איילה ושלומי לגיסו של בר ששת, בהיקף נמוך יותר של 2.4 מיליון ₪, הועלתה על הכתב (ראה דברי בית המשפט בעמ' 127, ש: 27 והלאה, ותשובת העד שלא ידע לתת מענה לכך).

37. מנגד, שלומי העיד בנדון ואישר (בחקירתו בעמ' 90, ש: 5 ובעמ' 95, ש: 8), כי השיק ניתן כחלק מעסקת "גלגול שיקים", במסגרתה נתן שיקים נגדיים בהיקף של כמליון ₪ (עמ' 90, ש: 17). לגרסתו, הדברים התנהלו בין הצדדים משך כשנה וחצי והם היו עורכים מפעם לפעם התחשבויות אודות החיובים ההדדיים (עמ' 92, ש: 23-30).

שלומי הבהיר כי מדובר בעצם בכספי הלוואה שקיבל מבר ששת ונועדו להחזיק את החברה ובכך לפרוע חיובים שיש לעסקו כלפי חברות שבשליטת בר ששת. ראיה לכך ניתן למצוא בכיתוב בקבלה שהוציאה החברה בגין השיק (נספח טו' לתצהיר הבנק) ובה מצוין כי השיק ניתן בגין הלוואה.

38. ב"כ הבנק טען בסיכומיו שיש להעדיף את גרסתו של שלומי בהיותו עד נייטרלי, שכן הוא הודה בחוב ובעת עדותו כבר עוכבו ההליכים נגדו נוכח פשיטת הרגל שלו. יכול שאין מדובר בעד נייטרלי ויכול שעסקין ב"עד מעונין" בתוצאה המשפטית, שכן כל סכום שיפרע ע"י הנתבעים יופחת מסכום חובו לבנק (שלו הוא ערב אישית ועל כן הוא נכלל במצבת הנשייה בהליך פשיטת הרגל).

ב"כ הנתבעים הפנה בסיכומיו לגרסאות הרבות שהציג שלומי לבנק אודות טיבה של עסקת היסוד וכמפורט בתצהירה של גב' מינדליס.

לאחר ששקלתי בדבר, מצאתי להעדיף את גרסתו של שלומי, נוכח התרשמותי מכנות עדותו. גרסתו לא השתנתה במהלך ההליך והיא נתמכת גם בעדותה של איילה (ראה עמ' 64), שאמנם דבריה הם עדות שמועה לצורך אמיתות תוכן (שכן היא מעידה על מה שסיפר לה בעלה), אך יש בהם כדי לתמוך בעובדה שזה היה קו מחשבתו של שלומי עת שהתוודה שהוא החליף שיקים עם בר ששת. גם את עדותה של איילה מצאתי כנה ומהימנה עליי.

אשר לגרסאות שהציג שלומי לבנק, הרי שדובר על גרסאות שהוצגו בזמן ההתמוטטות של עסקו, עת ניסה להציל את העסק ולקבל את האשראי. אינני מקל ראש בכך, אולם משעסקו התמוטט, נחזה כי שלומי דווקא שיתף פעולה עם הבנק וחשף את המהות האמיתית של הדברים.

39. גרסת הנתבעים בנדון היא גרסה כבושה שמטבע הדברים היה מצופה שתפורט ב"רחל בתך הקטנה" בכתב ההגנה, שבו ניסה בר ששת לצייר תמונה ולפיה מדובר בשיק שנמסר במסגרת מהלך העסקי השגרתי של אידיאל (שיק אחד מיני רבים כאמור בסעיף 11 לכתב ההגנה). הדבר מקבל משנה תוקף עת עיקר טענות אידיאל ובר ששת הם טענות של כשלון תמורה, שכן לשיטתם עסקת הרכישה בוטלה נוכח הפרתה או פגמים בכריתתה.

בר ששת נשאל בנושא (בחקירתו בעמ' 137, ש: 6, 9, 11, 17), ולא ידע לתת הסבר מניח את הדעת מדוע בחר להציג את הדברים כעסקה במהלך העסקים הרגיל של עסקו, ולא באירוע חריג.

בנוסף, גרסת בר ששת בסעיף 11 לכתב הגנתו כי "השיק לא ניתן בסמוך לאירוע, אלא מבעוד מועד", נסתרה בעדותו של בר ששת עצמו (בעמ' 129, ש: 29 ובעמ' 139), אז אישר כי נתן את השיק בסוף חודש אפריל, היינו בסמוך להסבתו לבנק.

40. הופניתי למסמך שנחתם ע"י שלומי בשם החברה המופנה לאידיאל ובמסגרתו הוא מציע את מכירת המותג תמורת סך של 3.6 מליון ₪ (נספח טו' לתצהיר הבנק). מדובר במסמך מיום

7.5.13 שאינו תואם את מועד מסירת השיק שקדם לכך. שלומי נדרש לנושא בחקירתו (בעמ' 98, ש: 13, 16, 25, 29, 31), והבהיר כי נושא רכישת המותג נולד רק לאחר שהשיק חולל. בר ששת נושא בנושא וטען שכשהמסמך נשלח, סוגיית המכירה כבר לא היתה רלוונטית. לא הוצג כל מסמך קודם למסירת השיק המתייחס לעסקה הנדונה ויש בכך כדי לכרסם מגרסתו של בר ששת.

41. בר ששת טען (בחקירתו בעמ' 133, ש: 6-20), כי לא ידע באמצעות איזה מהחברות שלו הוא יבצע את עסקת הרכישה (שכן דודומט היא חברה שלו בשותפות עם אחר). העד טען כי שותפו לא רצה לעשות את העסקה, והוא גם חזר בו ממנה לאחר שנודעו לו שהוצגו מצגי שווא בנוגע לאיתנותה הכלכלית של החברה.

גם טענה זו נטענה בעלמא, שכן שותפו של בר ששת לא הובא לעדות בנושא. יכול שאכן היתה הידברות כללית בין שלומי לבר ששת אודות ההיתכנות לרכישת פעילות החברה. בעניין זה אני מקבל את עדותו של שלומי שהידברות זו לא הגיעה לפסים מעשיים, ועל כן חזקה שבר ששת לא יכול היה להביא את שותפו לתמוך בגרסה.

יש בהימנעות זו מהצגת ראיה רלוונטית כדי להוביל למסקנה כי אילו היו מוצגות הראיות, הרי שהן היו פועלות כנגד הנתבעים ולא תומכות בגרסתם (ראה: קדמי, על הראיות, חלק רביעי 1889 (תשי"ע-2009); ע"א 465/88 הבנק למימון ולסחר בע"מ נ"י מתיתיהו, פ"ד מה(4) 651, ע"א 55/89 קופל (נהיגה עצמית) בע"מ נ"י טלקאר חברה בע"מ, פ"ד מד(4) 595).

42. ועוד, בהתייחס לנסיבות ביטול עסקת רכישת המותג, לא שוכנעתי שהתגלו לבר ששת נתונים חדשים אודות איתנותה הכלכלית של החברה, שהרי מהראיות עולה כי בר ששת היה מודע היטב למצבה של החברה, שכן מזה תקופה לפני כן הוא מסר שיקים על מנת שיופקדו בחשבון החברה ויאפשרו כיבוד השיקים שנמשכו מהחשבון. גם מנכ"ל דודומט, מר ריינר העיד (בסעיף 20 לתצהירו), כי הוא התריע בפני בר ששת שמצב החברה אינו שפיר, והבהיר בחקירתו (בעמ' 124, ש: 17-29), שעשה זאת לאחר שטען שהבחין בסחורות שמכר לחברה ונמכרו על ידה במחירי הפסד (אינדיקציה המלמדת על קשיי נזילות). ועוד, בר ששת עצמו אישר (בחקירתו בעמ' 141, ש: 11-12), כי שלומי היה מגיע אליו מידי חודש בלחץ ומבקש הלוואה. בר ששת לא הצביע על שום פרט חדש שנתגלה לו אודות מצב החברה, ועל כן דין גרסתו להידחות.

ודוק, נטען כי מדובר בעסקה לרכישת המותג שופן ולא החברה על התחייבויותיה. לא ברור לי האם הצדדים עשו האבחנה בין מכירת החברה (דבר המחייב הכנסות בנעליה לצורך פרעון חובותיה, ועל כן מצבה הכלכלי רלוונטי), לבין מכירת המותג (השימוש בשמה ובלקוחותיה, באופן שאינו מחייב את הרוכשת בפרעון חובותיה).

43. חיזוק לפרקטיקה של החלפת שיקים בין החברות, ניתן למצוא אף בשיקים ההדדיים שצורפו כנספחים לתביעת בנק לאומי (נספח טז' לתצהיר הבנק), ואתייחס לתביעה זו גם בהמשך.

44. ולבסוף, ככל שאידיאל ביקשה לשלול את גרסתו של שלומי לפיה הצדדים התקשרו בעסקאות החלפת שיקים במשך שנה וחצי, הרי שיכולה היתה לעשות זאת בנקל, שכן, ניתן היה להציג באמצעות מנהלת החשבונות של אידיאל, גב' אתי דנון, את מסמכי הנהלת החשבונות המעידים על מעבר המלאים בין הצדדים, באופן שיראה שכל תקבול המצוין בכרסות שהוצגו (נספח טז')

ונספח טז' לתצהיר הבנק), הועבר בתמורה לחשבונית חיוב בגין מלאי שנמכר. אידיאל נמנעה מלהעיד את מנהלת החשבוניות ולהציג את המסמכים הנ"ל (וכשנשאל בר ששת בנושא בעמ' 135, ש: 30 הפנה למנהלת החשבוניות).

יוער שמנהלת החשבוניות הגישה במקור תצהיר סתמי שהכחיש, ללא כל פירוט, את האמור בתצהיר של מר איתן סלע, מנהל החשבוניות של החברה. העדה לא התייצבה לעדות (ככל הנראה נוכח מחיקת ההודעה לצד שלישי), וזאת למרות שב"כ הבנק הביע בדיון את רצונו לחוקרה בנושא (עמ' 56, משורה 10 ואילך). ב"כ הנתבעים לא מצא לנכון ליזום את התייצבותה למרות שהיא חלק מהראיות הרלוונטיות לצורך הוכחת גרסת הנתבעים אודות עסקת היסוד.

הימנעות מראיה זו נזקפת לחובת הנתבעים על פי ההלכה שפורטה לעיל, והמסקנה המתבקשת מכך, שאילו היו מוצגים המסמכים הנ"ל, הרי שהיה נלמד מהם שישנם תקבולים שמועברים שלא בתמורה לסחורה. זו גרסתו של שלומי, התומכת בסופו של דבר, בטענה שהשיק נמסר כחלק ממסכת ההתחשבות בגין החלפת השיקים.

45. מהראיות עלה ואף מעדותו של בר ששת בעניין זה (עמ' 141, ש: 11-13), כי היה חבר של שלומי וסייע לו מידי חודש בכספים וזאת גם משיקול חברי וגם משיקול מסחרי, שכן העברת ההמחאות הללו אפשרה פרעון השיקים שנמשכו מחשבון החברה כתשלום בגין סחורות, ואף כהשבה בגין השיקים שהוחלפו. ברי כי מדובר בעסקת החלפת שיקים, שכן חלק מההמחאות לא פרעו חוב בגין סחורות ופעילות מסחרית, אלא כהחזר עבור השיקים הקודמים שניתנו. הדבר אפשר לשלומי להציג פעילות ענפה בפני הבנק.

לפיכך, אף אם אקבל את גרסת בר ששת שטען כי השיק ניתן שלא לצורך פירעונו בבנק, אלא לצורך הצגתו הפיזית בפני מנהל הבנק, על מנת ששלומי יוכל להראות שנרקמת עסקה למכירת החברה, הרי שהדבר נועד לאפשר כיבוד השיקים שנמשכו מחשבונה לטובת דודומט וזאת ע"ס אשראי בנקאי, שזו תכליתה של עסקת גלגול שיקים.

46. משכך, ובהתחשב אף בעובדה שהנטל להוכיח את מהות עסקת היסוד מוטל על שכמי אידיאל כמושך השיק (נוכח חזקת התמורה הקבועה [בסעיף 29 \(א\)](#) לפקודה), מצאתי להעדיף את גרסתו של שלומי ולדחות את גרסתו של בר ששת שלא נתמכה בשום ראיה חיצונית ונטענה בעצם בעלמא, ולקבוע כי השיק נמסר כחלק מעסקת גלגול שיקים, שנועדה לאפשר פירעון השיקים שנמשכו מחשבון החברה לטובת דודומט (אף אם נמסרו עוד קודם לכן ולא באותו מעמד). בהסתמך על הקבלה נספח טז' לתצהיר הבנק ועל הודאתו של בר ששת עצמו, אין מניעה לראות בדברים כהלוואה שניתנה לחברה.

47. בניגוד לנטען בסיכומי הנתבעים כאילו אידיאל לא קיבלה כל תמורה בגין השיק, הרי שנפסק שהתמורה בעסקת החלפת שיקים עשויה להיות המסמך הסחיר עצמו, וכפי שנאמר [בע"א 523/64 רייף נ' בורנשטיין, פ"ד יט\(1\) 604, 605](#):

"שנים שהחליפו שטרות זה עם זה, באופן שכל אחד מהם חתם על שטר לפקודת חברו על מנת להשאיל לו את שמו – כל אחד מן השטרות המוחלפים ניתן 'בעד ערך', שכן כל שטר משמש 'תמורה בת-ערך' לשטר (או לשטרות) שכנגד. לכן, חב כל אחד משני מחליפי השטרות על-פי שטרו, לא רק כלפי אוהז (בעד-ערך) שלישי, אלא גם כלפי

חברו האוחז, שהרי חברו נתן לו בעד השטר תמורה בת-ערך... ערכו של השטר-שכנגד הוא בכך שניתן לנכותו או להשתמש בו בתור בטוחה לקבלת מלוה או לעסקה אחרת, וזוהי תעודתו; ואין נפקא מינא עם עושה השטר השתמש בשטר-שכנגד בפועל למטרה זו או אחרת או עם לא השתמש בו כלל, או אם השטר-שכנגד נפרע בסופו של דבר או לא נפרע על-ידי עושהו."

הטיבה לתאר את הדברים כב' השופטת אבניאלי בת.א (ת"א) 42141/03 הבנק הבינלאומי הראשון בעמ' נ' א.ר.י. פלדמר חב' לעבודות עפר (29/6/05), בהסתמכה על ע"א 236/60 שוירץ נ' ברקליס בנק ד.ק.או., פ"ד יד 2122 ובאומרה:

"ייחודה של 'עסקת' גלגול שיקים גורר אחריו גם התייחסות מיוחדת לשאלת התמורה הכרוכה בה. ב'גלגול שיקים', התמורה איננה פרעון בפועל של השיק הנגדי, אלא עצם קבלתו של שיק זה. כפי שנאמר בפרשת שוירץ (לעיל, בעמ' 2124): 'ערך' כמשמעותו בפקודת השטרות, אינו כסף מזומן בלבד... אין ספק בכך שמסמך סחיר עשוי לשמש תמורה או ערך בעד מסמך סחיר אחר".

בבר"ע (ת"א) 20669/99 אופנת טיפאניס נ' בנק דיסקונט, (2/9/99) נאמר כי:

"תמורה ראויה בדיני שטרות יכול שתהיה מסירת מסמך סחיר נגדי על ידי מקבל השטר, ועמד על כך כבר בעבר השופט זוסמן בע"א 236/60 שוירץ נ' ברקליס..."

(ראה יתר ההפניות בספרו של פרופ' לרנר, הנזכר לעיל, בעמ' 292).

48. ודוק, אף אם עסקינן בשיק שניתן כהלוואה לחברה (כמסקנה מכך שהשיקים לא הוחלפו באותו מעמד והצדדים התחשבו אחת לתקופה), הרי שבמועד חילולו לא נעשה דבר המצדיק את חזרתו של המלווה מהעסקה וניתן לראות בהתחייבות להשבתה (הכרוכה גם בפרעון השיקים שנמשכו מחשבון החברה ו/או במסגרת ההתחשבות בין הצדדים) כערך.

בהתייחס לטענת ב"כ הנתבעים בסיכומיו כי אידיאל לא קבלה כל תמורה (והיא בגדר מיטיב שחתם על שטר טובה), יובהר כי טענת "היעדר תמורה" לא עומדת כנגד צד רחוק בהיותו אוחז בערך ערך, וקל וחומר כנגד אוחז כשורה (שם, בעמ' 301 וסעיף 27 (ב) לפקודה).

עוד יוער שאין בעובדה שהשיק ניתן ע"מ לפרוע שיקים שניתנו לדודומט בהיותה חברה קשורה, כדי לשנות ממסקנה זו.

49. משכך, בין אם מדובר בהלוואה ובין אם בעסקת החלפת שיקים, לא עומדת לאידיאל, לצורך ההליך שבפני, טענת כשלון תמורה, והיא חבה כלפי הבנק חבות שטרית מלאה בגין סכום השיק.

החבות האישית של הנתבע 7, בר ששת וחבות אידיאל מכח יתר העילות

האם הוצג מצג שווא לפיו השיק נמסר במהלך עסקים רגיל בעוד מדובר בעסקת החלפת שיקים

50. בר ששת טען בקדם המשפט מיום 9.11.14, כי השיק לא היה אמור להיות מופקד בחשבון, אלא להיות מוצג בפני הבנק ע"מ להראות לו את רצינות מהלכי מכירת המותג שופן (עמ' 6, ש: 19-20). בסיכומי הנתבעים נטען כי אין מקום לחבות אישית מכח מצג, שכן לא היתה כל

אינטרקציה ישירה בין הבנק לבר ששת (פקידת הבנק לא שוחחה עם בר ששת אודות השיק בטרם אישרה את האשראי).

51. כעולה מעדותו של בר ששת (בעמ' 129, ש: 1-7, 26-29), השיק נעשה על ידי בר ששת לאחר שנחזה שנתן דעתו לפרטים על השיק, שכן הוא הקפיד לרשום עליו למוטב בתוך שרטוט (קרוס), ולא מחק את המילה "לפקודת" שאפשרה סיחור השיק לבנק לצורך קבלת אשראי (ראה עדותה של גב' מינדליס בנושא). משכך ואף אם הייתי מקבל את טענת בר ששת כי לא התכוון שהשיק יופקד בבנק, לכל היותר ניתן לומר כי בר ששת יצר מצג מכוון או ברשלנות כלפי הבנק שפעל בהסתמך על מצג זה ונתן אשראי.

52. בע"א 1560/90 ציטיאט נ' הבנק הבינלאומי הראשון לישראל, שכבר נזכר בפסק דין זה, נקבע בהקשר לעסקת גלגול שיקים שעשויה להוות מצג שווא וכדלקמן:

"כל צד מציג מצג בפני הבנק, על פיו תזרים המזומנים העתידי שלו הוא תזרים טוב. ייתכן, כי אותו מצג הוא מצג שווא - על כל המשתמע מכך."

בת"א (חי') 1009/00 בנק דיסקונט לישראל בע"מ נ' ברוידא ושות' (22/6/08), נאמר:

"גלגול שיקים מאפשר לצדדים העוסקים בכך להשיג מטרות שונות, ביניהן הצגה מלאכותית של מחזורי פעילות גדולים לצורך קבלת אשראי מבנקים; ניכיון ההמחאות לצורך קבלת אשראי; ו'ייפוי' הדו"חות הכספיים על ידי הקטנת יתרות החייבים. יש לציין כי על אף חוסר הנוחות הנגלה על פניו מתופעת גלגולי השיקים, הרי שהחלפת שיקים, לכשעצמה, אינה מהווה פעולה בלתי-חוקית. אולם יש להטעים כי המצגים הנעשים על סמך גלגול השיקים – למשל הצגת תזרים מזומנים עתידי חיובי בעת פניה לקבלת אשראי מבנק – עשויים להחשב למצגי שווא."

בת.א (ת"א) 42141/03 הבנק הבינלאומי הראשון בעמ' נ' א.ר.י. פלדמר חב' לעבודות עפר, שכבר אוזכר לעיל, נאמר:

"עסקאות של החלפת שיקים, או בשמן המוכר יותר 'גלגול שיקים' מתאפיינות במלאכותיות הנלווית אליהן. במצב דברים מתוקן, שיק (שאינו ניתן כמתנה או כשיק טובה) משמש אמצעי לתשלום חוב, שמקורו בעסקה אמיתית. 'גלגול שיקים' לעומת זאת, מיועד למטרה אחת ויחידה 'לנפח באופן מלאכותי את חשבונו של אדם אחד בבנק שאליו הוכנסו, ולאפשר בדרך זאת לבעל החשבון לקבל כסף מהבנק'"

53. ודוק, אמנם המצג מיוחס בד"כ ללקוח של הבנק המציג את השיקים בחשבונו ונוטל אשראי בגינם, אולם במקרה דנן, שבו ידע בר ששת שזו תכלית מסירת השיקים, ניתן לראות גם בו כמי שיוצג מצג שווא בפני הבנק, על אף העובדה שהוא עושה זאת באמצעות שלומי.

עמד על כך חברי, השופט מיכאל תמיר שכתב בת.א (ת"א) 23726/08 בנק מזרחי טפחות נ' צעד מבורך בע"מ (5/4/11) את הדברים הבאים בהתייחס לחבות של מי שאינו הלקוח:

"אמנם הנתבע 2 אינו לקוח של התובע ועל פני הדברים נראה כי לא נוצר קשר ישיר ביניהם. יחד עם זאת, משהסתיר הנתבע 2 את החלפת השיקים עם ג'ינג'ר וכאשר על פי עדותו של מר תורתי וכרטסת הנהלת החשבונות של ג'ינג'ר, כל העסקאות

המסחריות בין ג'ינג'ר לבין הנתבעת 1 בשנת 2007 הסתכמו בסך של כ- 29,000 ₪ בלבד, אל מול מאות פעולות אחרות שביצעה ג'ינג'ר מול הנתבעת 1 במאות אלפי שקלים, עולה חשד מבוסס כי הנתבע 2 ידע על כוונתה של ג'ינג'ר להציג מצג שווא כלפי הבנק לגבי אותם שיקים. לכל הפחות, הנתבע 2 יכול וצריך היה לצפות כי ג'ינג'ר עשויה להציג בפני הבנק מצג שווא כאמור, ושכתוצאה מזאת יקבל התובע את השיקים לניכיון או ייתן אשראי כנגדם, ובכך יחשוף עצמו לסיכון גדול מאוד של חילול השיקים אשר לא ניתנה כל תמורה בגינם. כמו כן, כמובן, יכול וצריך היה הנתבע 2 לצפות כי מתן הוראות ביטול של השיקים שלא כדין תגרום לחילול השיקים."

54. אין בעובדה שלא היה קשר טלפוני ישיר בין פקידת הבנק לבין בר ששת כדי לשלול חבות זו, שכן המצג נוצר מעצם העובדה שנמסר השיק, תוך שבר ששת מודע לכך שהשיק נועד לאפשר קבלת אשראי מהבנק שיאפשר פרעון שיקים שניתנו לדודומט, שלבר ששת ענין בה.

בספרו של פרופ' ד. [פרידמן, חוזים \(תשנ"ג-כרך ב'\)](#), עמ' 790, מבהיר המחבר כי מצג שווא יכול להשתמע גם מהתנהגותו של אדם ואף יכול להיות מכללא. המחבר אף נותן דוגמא בהתייחס למסירת שיק הכוללת בחובה מצג שלמושך יש כסף בחשבון ובמהלך עניינים רגיל, יכבד הבנק את השיק. המחבר מפנה לפסיקה פלילית בנוגע לעבירת המרמה ומשיכת שיק ללא כיסוי ולע"א [248/77 בנק הפועלים בע"מ נ' גרבורג בע"מ](#), פד לב(1) 253, שבו נקבע כי עצם מסירת שיקים דחויים יכול להוות היצג (שם לצורך עילת ההטעיה).

55. חיזוק למצג זה ניתן למצוא אף בנסיון של בר ששת לערפל את נסיבות מתן השיק בהליך שלפני ולהציגו כשיק שניתן במהלך עסקים רגיל. כאמור, קבעתי אחרת.

האם מדובר בקנוניה שנעשתה כלפי הבנק – דיון בעוולת התרמית

56. הבנק טען כי חיזוק למסקנה שבר ששת פעל במזיד כדי לגרום כיבוד השיקים שנמשכו מחשבון החברה לטובת דודומט שבשליטתו, ניתן למצוא בכך שהשיק בוטל לאחר יום העסקים, באופן שלא אפשר לבנק לחזור בו מכיבוד השיקים שנמשכו מחשבון החברה.

מהראיות עולה כי השיק נעשה ככל הנראה ביום 29.4.13 ובו ביום הוא הופקד על ידי שלומי בחשבון. השיק נרשם למועד פירעון 31.4.13 שהוא תאריך שאינו קיים בלוח השנה, ועל כן ניתן לפרוע את השיק בבנק רק ביום 1.5.13. משהשיק הופקד על ידי שלומי, הוא העיד (בעמ' 118, ש: 11-18), כי הפקידה בדלפק לא עשתה בירורים, שכן בשיחה שקיימה עם גב' מינדליס, ככל הנראה, העובדה שהשיק נמשך על ידי אידיאל הניחה את הדעת (ע"ס נסיונה עם שיקים קודמים שנפרעו לחשבון).

גב' מינדליס הבהירה בעדותה (בעמ' 26, ש: 21 והלאה עד סוף עמ' 27), כי מאחר והשיקים שנמשכו מחשבון החברה למועד פרעון 30.4.13 הוצגו לפרעון ע"י דודומט ביום 1.5.13, רק אז נסתבר לה כי קיימים שיקים שנמשכו מהחשבון על יסוד השיק, ועל כן ואף בהתחשב בסכום הגבוה החריג של השיק, היא נדרשה לאישור. משכך, שלומי העיד (בעמ' 118, ש: 16-17), כי הבנק פנה אליו, ובעקבות פניה זו הוא פנה לבר ששת שאמר לו שאין מניעה שהבנק יפנה למנהל הבנק שלו. גב' מינדליס לא נשאלה בנושא זה בחקירתה על מנת לאמת את גרסת שלומי, אולם העידה כי פקידה מטעמה פנתה ביום 1.5.13 לבנק הנמשך של אידיאל, ואלו אמרו לה שמבחינת

היתרה בחשבון אין בעיית כיסוי, אולם לא ניתן לאשר סופית את השיק עד לקבלת אישור הלקוח. הבנק משיקוליו החליט לכבד את השיקים שנמשכו מחשבון החברה, אולם יום למחרת, ביום 2.5.13 בשעות הבוקר, התקשרה שוב נציגת הבנק לבנק הנמשך ונאמר לה כי לא ניתנה כל הוראת בטול על ידי הלקוח. גב' מינדליס הבהירה כי בשלב זה עוד יכלה לחזור בה מכיבוד השיקים שנמשכו מחשבון החברה (נוכח נוהל בנקאי המאפשר לבטל את האישור על השיקים עד השעה 10-11 בבוקר), אולם משלא ניתנה הוראת ביטול לא עשתה כן.

הוראת הביטול נעשתה רק לאחר מכן והבנק קיבל הודעה עליה רק בתום יום העסקים או ביום למחרת, במועד שלא יכול היה לבטל את הוראתו לכיבוד השיקים שנמשכו מחשבון החברה לטובת דודומט (ראה עדותה של גב' מינדליס בעמ' 53, ש : 9-15).

הבנק טען בסיכומיו כי בר ששת היה מודע לחלון ההזדמנויות שנוצר מיום 2.5.13 מהשעה 10-11 ועד לסוף יום העסקים שבו הבנק מצוי ב"ואקום", שבו בנק הפועלים (הבנק הנמשך של השיק) יכול היה להחזיר את השיק, בעוד הבנק כבר אינו יכול לחזור בו מכיבוד השיקים שנמשכו מחשבון החברה. לטענת הבנק, התנהלותו של בר ששת היתה מכוונת ונועדה לאפשר הוצאת הכספים מחשבון החברה העומדת להתמוטט, על מנת לצמצם את החוב כלפי החברות שבשליטתו תוך הסבת החוב לבנק.

57. בר ששת טען מנגד (בעמ' 137, ש : 19-30 ובעמ' 138, ש : 1-9), כי ראה באינטרנט בשעה 10:00 או 11:00 בבוקר שהשיק הופקד על ידי שלומי. לגרסתו הוא כעס וניסה לשוחח עם שלומי שהתחמק מלהשיב ולכן לא יכול היה לדבר עמו. על כן, בשעה 13:00 לערך, הוא ניגש לבנק לתת הוראת בטול. העד נשאל (בעמ' 138, ש : 12), מדוע לא ביטל את השיק ישירות מיד כשנדע לו שהופקד ולא ידע לתת מענה לעניין זה.

הופניתי לכך שחרף העובדה שגב' מינדליס התייחסה בתצהירה לנסיבות החשודות בנוגע לעיתוי ביטול השיק, הרי שבר ששת לא מצא לנכון להתייחס לכך בתצהירו הלאקוני, והציג את גרסתו רק משנשאל בנושא בחקירתו הנגדית.

58. חיזוק לטענת הבנק אודות הכוונה מצד בר ששת ניתן למצוא גם באירוע הקשור במשיכת שיק בסך של 500,000 ₪ לטובת חשבון החברה בבנק לאומי. כתב התביעה שהוגש בנושא ע"י בנק לאומי צורף כנספח טז' לתצהיר הבנק, וממנו עולה כי לראשונה נמשך שיק בסך של 813,275 ₪ מחשבון סגור, ולכן לא כובד. נטען כי משהבין בר ששת שהשיקים שנמשכו מחשבון החברה לא יפרעו נוכח זאת, התייצב אישית אצל מנהל הסניף בבנק לאומי ומסר לו את השיק האמור של 500,000 ₪ כתחליף. למרות זאת, פעל לבטלו לאחר שבהסתמך עליו נמשכו שיקים מחשבון החברה לטובת דודומט (באופן דומה למקרה שבפני לרבות בנוגע לעיתוי והתארכים על גבי השיקים).

נטען שעצם משיכת שיקים נפרדים לשני בנקים מלמדת כי בר ששת הבין שהשיקים יופקדו בבנקים, שכן אם הכוונה היתה רק להציג פיזית את השיק בפני הבנק לא היה צורך בשני שיקים. הדברים בהחלט הגיוניים.

59. בר ששת התייחס לכך בעדותו (בעמ' 138, ש : 29-30 ובעמ' 141), וטען כי שילם את החוב לבנק לאומי נוכח התחייבותו האישית כלפי מנהל הסניף או הפקיד, כי הוא ידאג לפירעון השיק על

מנת שלא יחוללו שיקים של החברה. בר ששת נמנע מלהתייחס בתצהירו אודות הנסיבות שבעטיין מסר לשלומי באותו מועד (על פי התאריכים הנקובים בשיקים), שיק שיועד לבנק לאומי בהיקף האמור (היינו בתמורה למה? האם בתמורה לסחורה, או שמא גם לרכישת המותג שופן, והכיצד זה תואם את גרסתו הנוכחית?).

נסיבות ההסדר עם בנק לאומי אינן נוגעות למקרה שלפני, אך לא ניתן להתעלם מכך שהדבר מלמד על מעורבות ישירה ואקטיבית של בר ששת בפעילות הבנקאית של החברה, וזאת במטרה לסייע לחברה, אך גם לגרום לפרעון השיקים שנמשכו לטובת דודומט שבשליטתו. קיומו של אירוע דומה מאד בנסיבותיו שנעשה כלפי בנק נוסף באותה תקופת זמן, מלמד מפורשות על תכנון מזימה שנועדה להוציא אשראי מהבנקים.

60. [סעיף 56 לפקודת הנויקין](#) [נוסח חדש] קובע כי :

"תרמית היא הַצָּג כוזב של עובדה בידיעה שהיא כוזבת או באין אמונה באמיתותה או מתוך קלות-ראש, כשלא איכפת למציג אם אמת היא או כוזב, ובכוונה שהמוטעה על ידי ההיצג יפעל על פיו; אולם אין להגיש תובענה על היצג כאמור, אלא אם היה מכון להטעות את התובע, אף הטעה אותו, והתובע פעל על פיו וסבל על ידי כך נזק-ממון."

(על יסודות העוולה, ראה : [ע"א 9057/07 אפל נ' מדינת ישראל](#) (2/4/12))

61. לאחר ששקלתי בדבר, מצאתי כי גם אם לא ניתן לקבוע בוודאות שיד מכון עמדה בתכנון זדוני של מועד ביטול השיק, הרי שאין מנוס מהמסקנה כי בר ששת ידע שהבנק יתן אשראי על סמך השיק וזו היתה המטרה שעמדה בבסיס הוצאתו. כשביטל את השיק, גילה אדישות מההשלכה הכספית הנגרמת לבנק ממעשיו, ויש בכך כדי להספיק כדי להטיל אחריות אישית על בר ששת מכח עוולת התרמית.

הרמת מסך ההתאגדות והחבות האישית של בר ששת

62. בסיכומי הבנק נטען כי בר ששת הסתתר מאחרי מסך ההתאגדות של אידיאל עת חתם בשמה על השיק ומאחרי דודומט עת קבל באמצעותה את הכספים נשוא המצג. בדרך זו ניצל לרעה את האישיות המשפטית הנפרדת של החברות שבשליטתו, פעל בחוסר תום לב, בתרמית וברשלנות רבתי, תוך שהוא מודע לכך שאין בכוונתו לפרוע את השיק.

63. [סעיף 6 לחוק החברות](#), התשנ"ט-1999, קובע כי יש מקום להרים את מסך ההתאגדות במקרים שבהם השימוש באישיות המשפטית הנפרדת נעשה, בין היתר, באופן שיש בו כדי להונות אחר. נפסק כי תכלית הסעיף למנוע מבעלי מניות בחברה לממש מטרה בלתי כשרה תוך שימוש במסך ההתאגדות ובעקרון האישיות המשפטית הנפרדת (ראה : [ע"א 9916/02 בן מעש נ' שולדר חב' לבניה בע"מ](#) (5/2/04) וההפניות שם).

[סעיף 54 לחוק החברות](#) הנ"ל, מבהיר שאין בייחוס פעולה או כוונה של אורגן, לחברה, כדי לגרום מהאחריות האישית שיחיד האורגן היו נושאים בה אילולא אותו ייחוס, כך שאין בהטלת אחריות על החברות כדי לפטור את האורגן מאחריות שהיה נושא בה כתוצאה מעוולה שביצע.

בע"א 407/89 צוק אור בע"מ נ' קאר סקוירטי בע"מ, פ"ד מח (5) 661 נאמר בהקשר זה :

"פעולתו העוולתית של האורגן מקימה אפוא אחריות אישית כפולה. ראשית, אחריות אישית של החברה. שנית, אחריות אישית של האורגן. ודוק: אין בכך שום סתירה לעקרון היסוד בדבר האישיות המשפטית הנפרדת של החברה (או כל תאגיד אחר) ... המבחן לצורך הטלת אחריות אישית על אורגן הוא המבחן הרגיל של דיני הנזיקין – קיום יסודות האחריות".

64. ב"כ הבנק הפנה בסיכומיו לכך שבר ששת העיד (בעמ' 137, ש: 13) שהוא רוכש חברה מידי שנה, ומנגד נטען שמדובר באיש עסקים. הופניתי לכך שבר ששת מסר לבנק לאומי שיק של חב' אנרגיה וטכנולוגיות שווק ס.ב.ב בע"מ, כשבדיעבד נסתבר שמשך שיק מחשבון סגור. היינו השימוש במסירת שיקים של חברות שונות שיבוטלו בהמשך לצורך הוצאת אשראי, אינו זר לבר ששת.

65. גם אשר למצבן הכלכלי של אידיאל ודודומט נחזה שהעתידי לוט בערפל (ראה דברי מר ריינר בעמ' בעמ' 121, ש: 11, מהם עולה שדודומט אינה פעילה), באופן המעלה חשד שנעשה שימוש במסך ההתאגדות של חברות כדי להתחמק מאחריות אישית בגין המעשים.

66. בנוסף, נקבע כי מדובר בהחלפת שיקים שבמהות העסקה הוצג שיק של אידיאל שנמשך ע"מ לגרום לפרעון שיקים שניתנו לטובת דודומט. יש במעשה זה אקט של עירוב נכסים בין החברות, באופן המצטרף ליתר העילות המצדיקות הרמת מסך ההתאגדות.

67. בספרו של פרופ' לרנר, **דיני שטרות**, הנזכר לעיל, בעמ' 51, מפנה המלומד לפסיקה שניתנה בת.א (ת"א) 20623/96 **קווי אשראי לישראל בעמ' נ' חכמי** (לא פורסם), שם נקבע כי ניתן לראות עסקת גלגול שיקים כתרמית העשויה לגרום לחיובו האישי של נושא משרה.

68. קבעתי בפסק הדין כי אין מדובר רק במצג שווא רשלני שיצר בר ששת כאורגן של אידיאל, אלא במעשה המקיים את יסודות עוולת התרמית. דבר זה בהצטרף לאמור לעיל, מצדיק לשיטתי הרמת מסך ההתאגדות וחייב אישי של בר ששת בתוצאות מעשיו.

69. בנסיבות הללו, החבות האישית של בר ששת קמה גם מתוך עילת הרמת מסך ההתאגדות.

הטענות ההדדיות אודות רשלנות ואשם תורם מצד הבנק

70. נוכח התוצאה אליה הגעתי, אין צורך לדון באחריות המיוחסת לנתבעים בסיכומי הבנק מכח עוולת הרשלנות, מה גם שלא ראיתי שזו מופיעה בכתב התביעה המתוקן.

71. בהתייחס לטענות בסיכומי הנתבעים אודות רשלנות הבנק מפאת הסיכון שנטל עת אישר את האשראי, הרי שמהתקיימו יסודות עוולת התרמית, לא מצאתי שאף אם הבנק נטל סיכון רשלני, הרי שאין בכך כדי לשלול לחלוטין קשר סיבתי בין העוולה לנזק, ולאין כל חבות כנגד מי שפעל, בין במזיד ובין באדישות, וגרם לבנק נזק.

72. עוד יובהר בקשר לחלוקת אחריות ובהתייחס לטענות ב"כ הנתבעים בסיכומיו כי הבנק רומה ע"י שלומי (כגון בפירוט הגרסאות שמסר שלומי אודות נסיבות מתן השיק וכמפורט בתצהיר גב' מינדליס), שאין בדבר כדי להפחית מאחריות האישית של בר ששת. לכל היותר, קביעה כזו

היתה מובילה לשיתוף באחריות (חיוב שלומי ביחד ולחוד עם בר ששת). משהחברה (ושלומי שבעניינו עוכבו ההליכים) הודו בחבות המלאה בחוב, הרי שקביעה כזו התייתרה.

73. הנתבעים טענו שיש לייחס לבנק אשם תורם בשיעור של 100%. בקביעת קיומו של אשם תורם יש לבחון תחילה, האם בנסיבות העניין נהג הניזוק כאדם אחראי ותוך זהירות סבירה. ככל שהתשובה לשאלה זו שלילית, תחולק האחריות לפגיעה על פי מבחן האשמה המוסרית, כלומר, השוואת מעשי הרשלנות של המזיק והניזוק בכדי להעריך את משקלם של מעשיו ומחדליו של כל צד (ע"א 7130/01 סולל בונה בנין ותשתיות בע"מ נ' תנעמי (1.10.03), וראו גם: ע"א 4697/05 גבאו אסטבלישמנט נ' דודאי (27.8.12)).

74. ב"כ הנתבעים הרחיב בסיכומיו אודות האשם התורם של הבנק, וטען שהבנק יכול היה להתקשר לבר ששת בטרם יאשר את האשראי החרג. הבנק נתן אמון מלא בלקוחו שלומי וגב' מינדליס התייחסה לכך בעדותה (בעמ' 33, ש: 25-21) באומרה:

"זה לא לקוח של שנה, זה לקוח של 20 מעל שנה, הלקוחות של הבנק, אז אנחנו כבר, איך אומרים? יש איזשהו אמון ויחסים עם הלקוח. שלומי היה אומר 'אני אסגור, אני אסדר', הוא היה סוגר ומסדר. וגם לפני כן, כשניהלנו איתו שיחות, הוא באמת נתן לי הסברים מפורטים וברורים לגבי העבודה שלו עם 'דודומט'."

ובהמשך (בעמ' 43, ש: 24-22) ציינה כי:

"אנחנו לא נכנסים למהלך עסקים מול הספק. אם זה מהלך עסקים הרגיל, אז מן הסתם הייתה לה חובה לפרוע את הצ'ק, אבל זה .. לא מול הבנק, אלא מול מי שעובד מולו."

75. ברור שבנק לא יכול לברר טיבה של כל עסקה נשוא שיקים המופקדים בחשבון (שעל בסיסם יתן אשראי וכמוסבר ע"י גב' מינדליס בעמ' 53, ש: 20, שהדבר אינו בנוהל העבודה), אולם, עסקינן בשיק חריג בהיקפו שחייב התייחסות מיוחדת. גב' מינדליס אישרה (בעדותה בעמ' 48, ש: 9 ו-14) כי "זה סכום גדול מהרגיל", "הסכום היה חריג". גם בדיקת השיקים שהופקדו בחשבון החברה משך שנה וחצי (כעולה מעיון בנספח יט' לתצהיר הבנק), מראה היקפים נמוכים באופן משמעותי (שלא עולים על 200,000 ₪). חריגות הסכום בולטת אף על רקע בחינת הפעולות בחשבון, שכן עיון בתדפיס הבנק מראה כי הזיכויים המשמעותיים בחשבון נבעו מעמידר (שעמה עבדה החברה) ואף הם לא עלו על 200,000 ₪. למעשה ניתן לומר כי מעולם לא הופקד בחשבון החברה שיק בהיקף כזה (ראה הפעולות בחודש מרץ אליהן הפנתה גב' מינדליס בעדותה בעמ' 48, ש: 28, ושבעקבותיה נפגשו בחודש מרץ עם הלקוח לקבל הבהרות). גב' מינדליס אישרה בחקירתה (בעמ' 47, ש: 27 ואילך), כי הפקדת שיק בסכום כזה "מדליקה נורה אדומה" גם בהקשר המסחרי. נחזה כי היקפו האמור של השיק והבקשה לקבל אשראי על פיו, הצדיקה פניה למושך השיק בטרם ינתן אשראי חריג על בסיסו, או העמקת הבירור אודות טיב עסקת היסוד.

ודוק, לא ברור לי מה היתה תשובתו של בר ששת אילו היתה פניה ישירה אליו (שהרי כבר קבעתי כי השיק נמשך במטרה שיוצג בפני הבנק, ואין להוציא מכלל אפשרות שבר ששת היה נוהג כפי שנהג עם בנק לאומי, שם נתן לגרסתו התחייבות לפרעון חלקי (באמצעות מסירת שיק חלופי), באופן שלא מנע ממנו לבטל את השיק. אין להוציא מכלל אפשרות שהיה נוהג כך גם כלפי הבנק.

מאידך, לא נעלם מעיני כי מדובר בשיק של אידיאל שהגב' מינדליס הבהירה (בעדותה בעמ' 48, ש: 13-14), כי שיקים קודמים של אידיאל שהופקדו בחשבון, לא חוללו, והדבר ילקח בחשבון.

76. בנוסף, גב' מינדליס הבהירה כי הבנק נהג להיוועץ באיילה גם בענייני החברה, וגם זאת לא עשה ושם כל מבטחו בשלומו (ראה עדותה בעמ' 30, ש: 24 ואילך, ובעמ' 32, ש: 22 – עמ' 33, ש: 25). יכול שהיה מקום להעמיק את הבירור גם באמצעותה, על אף שאינה בעלת זכויות בחשבון.

77. אשר לבדיקות שביצע הבנק אל מול הבנק הנמשך, הרי מדובר בבדיקה כפולה ושוכנעתי בעמדת גב' מינדליס (בעמ' 50, ש: 6 ועמ' 51, ש: 8), שביטול שיק ביום הפרעון הוא אירוע חריג. על כן, בדיקה זו מניחה את הדעת ואין מקום לייחס בגינה אשם תורם.

78. בהתחשב בכל אלה, לרבות בעובדה שהוכח שהשיק נמשך לצורך הצגתו לבנק (וע"מ לאפשר פרעון שיקים שנמשכו לטובת דודומט), מצאתי כי ניתן לייחס לבנק אשם תורם בהיקף של 20%, וזה יופחת מכל חבות שאינה שטרית.

מהו גובה החיוב בגין מצג השווא

79. משקבעתי שהשיק נמסר כהלוואה או עזרה לחברה על מנת לאפשר פירעון השיקים שנמשכו מחשבון החברה, לא הובאה כל ראיה אודות שינוי נסיבה שהצדיק ביטולו, ומשהבנק פעל על סמך השיק והעמיד אשראי חריג לטובת החברות שבשליטת בר ששת, הרי שיש מקום לחיוב האישי של בר ששת שיצר את המצג האמור.

חריף זאת, אין מקום לחייב את בר ששת באופן אישי בכל סכום השיק, אלא רק בהשלכות הכספיות שנגרמו לבנק כתוצאה מהמצג, היינו בסכום ההמחאות שהבנק אישר לפרעון מהחשבון על בסיס השיק. הבנק לא נתן אשראי בגובה מלוא סכום השיק, אלא בסך של 700,000 ₪ (השיקים צורפו כנספח יג' לתצהיר הבנק).

80. כעולה מתצהיר גב' מינדליס (בסעיף 78 ובתדפיס החשבון נספח יד' ו- יט' לתצהיר הבנק), החוב לחברה עמד נכון ליום 25.4.13 ע"ס של 498,526 ₪ (בתחום המסגרת המקורית) והוא צמח לסך של 1,114,501 ₪ נוכח השיקים שהבנק אישר לפרעון ביום 30.4.13 ע"ס הפקדת השיק (מהתדפיס עולה שאושרו ביום 30.4.13 שיקים נוספים שטיבם לא הוברר, אולם מנגד קיימות הפקדות לזכות החשבון, ועל כן ככל הנראה, אינם קשורים לתובענה, ומכל מקום הדבר לא נטען).

81. לסיכום, לאחר שבחנתי את הראיות, מצאתי כי קיימת חבות אישית של בר ששת (יחד ולחוד עם חבותה של אידיאל, אף אם היתה נדחית חבותה השטרית על מלוא סכום השיק), בגין האשראי שניתן לדודומט בהסתמך על השיק, המסתכם ב- 700,000 ₪.

כאמור, מתוך סכום זה יש להפחית אשם תורם של הבנק בהיקף של 20%.

חבות הנתבעת 6, דודומט

82. כתב התביעה מייחס לדודומט אחריות בגין שותפות לקנוניה או למצג שבעקבותם קיבלה דודומט את תמורת השיקים שנמשכו מחשבון החברה. מדובר בשיקים בהיקף של כ- 700,000 ₪ שנמשכו למועד 30.4.13. נטען שהמצג נוצר ע"י בר ששת גם כמנהלה של דודומט.
83. מהראיות עולה כי מדובר בשיקים שנמשכו לטובת דודומט עוד קודם לכן (ראה עדותו של שלומי בעמ' 93, ש: 26 ועד עמ' 94), ולא שיקים שנמשכו במועד משיכת השיק נשוא התובענה. השיק נמשך על רקע הכוונה לגרום לכיבוד שיקים אלו, וב"כ הנתבעים הדגיש בסיכומיו כי השיקים ניתנו בגין סחורות שסיפקה דודומט ולא שיקים שנמשכו ללא תמורה.
- כך, שלומי העיד (בעמ' 113, ש: 15), כי הוא רכש סחורה מדודומט בהיקף חודשי של 300,000 ₪, ומנכ"ל דודומט, מר ריינר, העיד (בעמ' 123, ש: 16-19), כי השיקים נשוא התובענה שנפרעו לדודומט, ניתנו בעד סחורות שסופקו.
- בנסיבות אלו, נרמז שדודומט לא התעשרה שלא כדין.
84. לאחר שבחנתי בדבר, מצאתי שיש להטיל חבות על דודומט. אנמק.
- ראשית, כעולה מתדפיס רשם החברות המצורף כנספח ו' לתצהיר הבנק, בר ששת רשום כמנהל בדודומט, ולא ניתן שלא לייחס לחברה את עוולתו, שבוצעה גם כאורגן בחברה.
- ודוק, אין בעובדה שלדודומט יש מנכ"ל בפועל (מר ריינר), והיא אינה בשליטתו הבלעדית של בר ששת, כדי לשלול ייחוס העוולה לחברה.
- שנית, דודומט נהנתה מפרי העוולה, שכן אלמלא העוולה, היתה דודומט נושה בחברה בסכום החוב בגין אספקת הסחורות. לאחר שבוצעה העוולה, הופחתה נשיית דודומט בחברה (או אופסה. החוב ההדדי לא נבדק במסגרת ההליך). תכליתם של דיני הנזיקין להשיב את המצב לקדמותו, אלמלא בוצעה העוולה. השבה זו תחייב השבה של פרי העוולה שהגיע לידי דודומט.
- שלישית, לא ניתן היה לדלות מעדותו של מר ריינר (בעמ' 122, ש: 21 והלאה), פרט ממשי הרלוונטי למחלוקת אודות ההתחשבנות בין החברות, שכן הוא הבהיר כי שימש כמנכ"ל המקצועי או המסחרי ולא טיפל בענייני הכספים. העד הבהיר כי הקשר המסחרי של החברה עם דודומט נעשה באמצעות בר ששת, שהיה אחראי על הלקוח ולא באמצעותו.
- על רקע זה בלטה ההימנעות מצד דודומט להציג כרטיס הנהלת חשבונות המראה את ההתחשבנות בין החברות בגין סחורות שסופקו. אמנם צורפו לתצהירו של מר ריינר דוגמאות של תעודות משלוח וקבלות המעידות על מכירת מלאי (נספחים א'-ב' לתצהירו), אך דודומט נמנעה מלהראות כי כל התשלומים שהועברו אליה נעשו בתמורה למלאי שנמכר.
- ודוק, אם המכירות החודשיות הסתכמו ב- 300,000 ₪, הרי שביום 30.4.13 קיבלה דודומט מהחברה תקבולים בהיקף גבוה מזה, של 700,000 ₪ מחשבון החברה בבנק, ואף של תשלומים בהיקף שלמעלה מ- 1.1 מליון ₪ שהתקבלו מחשבון החברה בבנק לאומי (ראה השיקים שצורפו כנספח ט' לתביעת בנק לאומי, נספח טז' לתצהיר הבנק). יכול שמדובר בתשלומים שנעשו עבור מספר חודשי אספקה ובניגוד לתנאי התשלום (או שבמסגרת החלפת שיקים נגדיים). הדבר לא הוברר, וכל המידע האמור מצוי בידה של דודומט, שבחרה משיקוליה, לא לחושפו.

85. על כן, מצאתי לחייב את דודומט (ביחד ולחוד עם בר ששת) בגין הסך שקיבלה כתוצאה מהעוולה. מאחר והוברר שדודומט אכן סיפקה לחברה סחורות בהיקף שלא הוברר, מצאתי שמוצדק שינוכה מסכום ההשבה שבו חויבה, שיעור בהיקף האשם התורם שיוחס לבנק.

חבות הנתבעת 4, שופן שיווק

86. הנתבעת 4, שופן שיווק, לא הגישה סיכומים, למרות שהבנק עמד על תביעתו נגדה. [תקנה 160\(ד\)](#) [לתקנות סדר הדין האזרחי](#), התשמ"ד-1984, קובעת כי דינו של בעל דין שלא הגיש סיכומים כבעל דין שלא התייצב לדיון. על פי [תקנה 157\(2\)](#) לתקנות, כשנתבע אינו מתייצב לדיון, רשאי התובע להוכיח את תביעתו בכפוף לחובת הראיה, ע"מ שיהא זכאי לסעד. האם הבנק הוכיח את תביעתו כלפי שופן שיווק?

87. בכתב התביעה המתוקן נטען כי שופן שיווק הוקמה לצורך גזילת פעילותה ונכסיה של החברה, בניגוד לשעבוד הצף המוטל על נכסי החברה לטובת הבנק, ללא קבלת אישור מהבנק ושלא במהלך העסקים הרגיל של החברה. התובע ייחס לשופן שיווק עוולה של גרם הפרת חוזה, על פי [סעיף 62\(א\) לפקודת הנזיקין](#) [נוסח חדש].

הבנק חזר על טענתו זו בתצהיר מטעמו, אך ללא עיגון ראייתי ממשי.

88. מנגד, בכתב ההגנה מטעמם, הכחישו הנתבעים 1-4 את טענת הבנק וטענו כי למעשה, לשופן שיווק אין נכסים כלשהם. טענה זו חזרה גם בתצהיריהם של איילה ושלומי.

89. אין להתעלם מכך, ששופן שיווק הוקמה ביום 8.4.13 (על פי תדפיס רשם החברות, נספח ד' לכתב התביעה המקורי), כלומר בעיצומו של המשבר הכלכלי בחברה, והדבר אכן מעורר תהיות לגבי תכלית הקמתה.

שלומי הופנה לעניין זה בחקירתו הנגדית (בעמ' 111 לפרוטוקול), והשיב שרצה לפתוח מפעל לייצור דודי שמש, שלא הצריך השקעה כספית רבה.

90. עיתוי הקמת שופן שיווק, כשהוא בפני עצמו, אינו מספיק בכדי להטיל עליה חבות, שעה שלא הוכחה הברחת הנכסים הנטענת, וממילא לא הוכח שהתגבשה עילת גרם הפרת חוזה. הבנק יכול היה במסגרת הליכי הביניים לדרוש את מאזן החברה ומסמכי החשבונאים ע"מ לסתור את הצהרת בעלי החברה שאין בה נכסים, אולם נמנע מלעשות כן (ראה בקשה 36 שמתייחסת למסמכים אחרים שלא נגלו לבנק).

אין להוציא מכלל אפשרות שמאחורי הקמת שופן שיווק עמדה כוונה לעשות שימוש במשאבי החברה (לרבות השימוש בשמה ובמוניטין שלה), אך לא הוכח שהכוונה יצאה אל הפועל, ולא ניתן לבסס חבות רק על עצם הכוונה.

91. לפיכך, לא מצאתי שהוכחו התנאים בדבר הרמת מסך ההתאגדות או שיתוף הנכסים בין החברות, ומעבר לאי הגשת הסיכומים (דבר הנובע ככל הנראה נוכח העדר כל קיום כלכלי לשופן שיווק), לא הוכח דבר בעניינה של שופן שיווק.

על כן, דין התביעה כנגד שופן שיווק להידחות.

סוף דבר:

92. אשר על כן, התביעה כנגד הנתבעת 4 (שופן שיווק) נדחית.
93. התביעה כנגד הנתבעים 5-7 (אידיאל, דודומט ובר ששת) מתקבלת.
94. בהתאם לכך אני מחייב את הנתבעת 5 לשלם לתובע סך של 923,275 ₪, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כדין ממועד פרעונו של השיק ביום 1.5.13 ועד מועד התשלום בפועל.
- מתוך הסכום האמור, ישאו הנתבעים 6-7 (יחד ולחוד עם הנתבעת 5) בסך של 560,000 ₪ (סכום האשראי שניתן בגין השיק בניכוי 20%), בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כדין כאמור לעיל.
95. בנוסף ונוכח סכום החיוב (ביחס לסכום התביעה), הנתבעים 5-7 ישאו בהוצאות התובע בגין מחצית סכום האגרות כפי ששולמו בפועל, ושכ"ט עו"ד בסך של 25,000 ₪, כשהסכומים הנ"ל ישאו הפרשי הצמדה וריבית מהיום ועד מועד התשלום בפועל.

המזכירות תשלח את פסק הדין לצדדים

ניתן היום, ב' חשוון תשע"ז, 03 נובמבר 2016, בהעדר הצדדים.

אבי שליו 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)